

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข”และมาตรา 24 ระบุว่า “จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จัดการเรียนรู้โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกสถานการณ์” ดังนั้นเพื่อสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 และมาตรา 24 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการพัฒนาตัวบ่งชี้ 3 กลุ่มตัวบ่งชี้คือ กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์และกลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม ให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ข้อ 38 ซึ่งกำหนดให้สำนักงานทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาแต่ละแห่งตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติและครอบคลุมหลักเกณฑ์ในเรื่องดังต่อไปนี้คือ 1) มาตรฐานที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษาในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา 2) มาตรฐานที่ว่าด้วยการบริหารจัดการศึกษา 3) มาตรฐานที่ว่าด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 4) มาตรฐานที่ว่าด้วยการประกันคุณภาพภายใน สำหรับมาตรฐานที่ว่าด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ประเมินมาตรฐานนี้ด้วยตัวบ่งชี้พื้นฐาน 1 ตัวบ่งชี้ คือ ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นถึงความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

และจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2554 : 6-7)

จากที่กล่าวมาข้างต้นดังนั้นการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้ การปฏิรูปการศึกษาของไทยประสบความสำเร็จและเป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถตาม มาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ ต้อง ส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ กำเนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงเป็นอีกแนวทางในการจัดการศึกษาอีกแนวทางหนึ่งที่ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่ เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้ แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการ เฝงิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ของตนเองกระบวนการ พัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนพัฒนา เพราะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถ เลือกใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 25) ทั้งนี้ครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีสอน ใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย วิธีการวัด และประเมินผลให้เป็นไปตามหลักการของการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้จัดการหรือกำกับกับการเรียนการสอน โดยเชื่อว่าการจัดการเรียนการสอนเช่นนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่หลักสูตรมุ่งหวัง เพราะฉะนั้น ครูจึงต้องวิเคราะห์หลักสูตร ดำเนินการจัดทำหลักสูตร จนถึงขั้นจัดทำหน่วยการเรียนรู้และการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่จะนำหลักสูตรไปใช้ การจัดทำแผนการเรียนการสอนจะทำให้ ครูผู้สอนรู้ว่า จะดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ใช้สื่ออุปกรณ์อะไร จะวัดประเมินผล อย่งไร แผนการเรียนรู้จะต้องกำหนดให้ชัดเจน ดังนั้นแผนการจัดการเรียนรู้จึงเปรียบเสมือน เข็มทิศบอกทางให้ครูผู้สอนหรือครูผู้สอนแทนสามารถนำไปเป็นแนวทางจัดกิจกรรม การเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องตามจุดประสงค์ แผนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือที่ครูผู้สอนสร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการวางแผนล่วงหน้าเพื่อให้สามารถ

จัดกระบวนการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรการศึกษาเพื่อสนับสนุนอย่างคุ้มค่า อาจกล่าวได้ว่าครูผู้สอนจะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาได้นั้น จะต้องมีการวางแผนที่ดี เริ่มจากการเขียนแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ นั้นครูสามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างอิสระ หรือจะใช้รูปแบบที่มีไว้ก็ได้ ข้อสำคัญแผนการเรียนรู้จะต้องมีองค์ประกอบของแผนการเรียนรู้ที่ดี เช่น มีจุดประสงค์ เนื้อหา แนวการจัดกิจกรรม สื่อ การวัดผล ประเมินผล และการออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนจึงต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับบุคลิกภาวะ สภาพสังคม เศรษฐกิจ โอกาสของผู้เรียน ความแตกต่าง และศักยภาพของบุคคล เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนแตกต่างกันในวิธีการ แม้ว่าจะมีจุดประสงค์เดียวกันก็ตาม ทั้งนี้การสอนมิใช่จะเป็นเพียงเนื้อหาสาระ ที่จะเรียนเท่านั้น ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ด้วยการกระทำ หรือเน้นประสบการณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง และเกิดความรู้อย่างยั่งยืนสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้อย่างกลมกลืนอย่างสร้างสรรค์ สามารถอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข (ลำลี รักสุทธิ และคนอื่น ๆ. 2545 : 110)

โรงเรียนบ้านหนองไผ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จัดการเรียนระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2554 มีนักเรียนจำนวน 83 คน ครู 6 คน จากการสำรวจสภาพการจัดการเรียนรู้ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูในโรงเรียน และผู้ปกครองอย่างไม่เป็นทางการพบว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครู ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังเป็นจุดอ่อน ครูส่วนใหญ่มีความเคยชินกับการสอนพฤติกรรมแบบเก่า ไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่สมบูรณ์ และใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สำนักพิมพ์จัดจำหน่ายเพื่อใช้ประเมินวิทยฐานะ โดยไม่ได้ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างแท้จริง และจากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบ 2 (พ.ศ. 2549 – 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้สรุปผลการประเมินวิเคราะห์สถานศึกษา จากผลการประเมินปัจจัยภายในสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองไผ่ มีจุดที่ควรพัฒนาดังต่อไปนี้ในระดับประถมศึกษาดังต่อไปนี้ ด้านผู้เรียน ผู้เรียนบางส่วนขาดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดไตร่ตรอง คิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการ

ขาดนิสัยรักการอ่าน ความสนใจในการแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ขาดนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สนุกกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ขาดความประหยัดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ด้านครู ครูบางส่วนขาดการนำผลการประเมินมาปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนเพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ขาดการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ภายใน โรงเรียน ขาดการใช้สื่อของจริง สถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา. 2552 : 43) จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของครู โรงเรียน บ้านหนองไผ่และรายงานผลการประเมินดังกล่าวครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านหนองไผ่จึงได้ประชุมร่วมกัน โดยนำสภาพปัญหาที่พบ มาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อหา แนวทางแก้ไข จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญและตระหนักที่ จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการพัฒนาคู่มือด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา ประสิทธิภาพการสอนของครู โดยการศึกษาเอกสาร การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศ ภายใน เพื่อพัฒนาคู่มือในโรงเรียน ให้สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู โรงเรียนบ้านหนองไผ่ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร
2. สามารถพัฒนาคู่มือโรงเรียนบ้านหนองไผ่ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู โรงเรียน บ้านหนองไผ่ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อพัฒนาคู่มือโรงเรียนบ้านหนองไผ่ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 5 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนาครูด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กับครูโรงเรียนบ้านหนองไผ่ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้กรอบแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับ 2545 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถ ดังนี้

3. ขอบเขตด้านเวลา เดือนพฤษภาคม 2554 – เดือนตุลาคม 2554
4. ขอบเขตด้านสถานที่ โรงเรียนบ้านหนองไผ่ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ครู หมายถึง บุคลากรที่ทำการสอนในโรงเรียนบ้านหนองไผ่ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2554
2. การพัฒนาครู หมายถึง กระบวนการหรือการดำเนินการหลายรูปแบบเพื่อให้ครูในโรงเรียนบ้านหนองไผ่ มีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถ ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. การศึกษาเอกสาร หมายถึง การศึกษาคู่มือ ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีของการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบ
4. การอบรมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญ ความสามารถ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ทำให้ ความรู้สึก โดยการฝึกปฏิบัติควบคู่ไปกับการศึกษาทฤษฎี เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการในการประเมิน กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษาแนะนำ แบบมีส่วนร่วม ระหว่างผู้วิจัยและครูผู้ร่วมวิจัย วิทยากร และกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ในการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. การพัฒนาครูด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัย และครูผู้ร่วมวิจัย เพื่อพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพในด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กลยุทธ์ 3 ประการ คือ การศึกษา เอกสาร การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน

7. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการวิจัยของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ใน การปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ปัญหาการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

8. แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง เอกสารที่จัดทำขึ้น เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระใดสาระหนึ่ง ไปสู่ผล การเรียนรู้ที่และจุดมุ่งหมายหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องเหมาะสมกับ สภาพของผู้เรียนและเนื้อหาสาระวิชา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ครูโรงเรียนบ้านหนองไผ่ มีความรู้ความเข้าใจและสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้
2. การจัดการเรียนการสอนใน โรงเรียนบ้านหนองไผ่ มีคุณภาพเพิ่มขึ้น พร้อมรับการประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัดและองค์กรที่เกี่ยวข้อง